

Hylli i Dritës

Ubi Spiritus Domini, ibi libertas.

(II. ad Cor. III. 17).

-
1. Njësija kombtare e edukata e popullit	Fq. 305
2. Kultura e Harapvet	„ 318
3. Lahuta e Malcis (Në Cafë-Hardbi)	„ 327
4. Per „Visarin Komtar“	„ 337
5. „Hylli i Dritës“ i ndaluem në Jugosllavi	„ 347
6. Numri i nierzve në botë e rregjistrimi
i pergjithshëm i popullsis së Shtetit
shqyptar me 25 Mâj 1930	„ 348
-

SHKODER

Shtypshkroja Françeskane

1930.

Njësija kombtare e edukata e popullit.

Nuk është shtet as popull n' Europë, qi, në njësín e vet shtetnøre e kombtare, mos të jët i dâm nder krahina e nder fise, e madjë — dikû-dikû — edhe nder shtete të vogla të bashkname më një shtet. Historija e gojdhâna e seteillit popull tregon kavít e ndryshme kahë u rrodh êmni, trajtimi e vetít karakteristike çetavet e pjesvet perbâse të një shteti.

S' është prá per t' u çuditë, pse edhe Shqypnija është dame, a mâ mirë me thânë, e perbâme me krahina e fise; nuk është per t' u vû vesh atyne, të cillët, tue mos pasë të ngîm t' a sholin Shqypnín të çpartallueme, xân fíll prej këtij ndryshimi të natyrshem e të njinjishem me çë do shtet e komb, e mârrin me sharrtue si â' mâ zí per njësín e bashkimin kombtár e shtetnuer të shqyptarvet.

Klima, pozicjoni geografik, neshtrashat e jetës, perpjekjet e kundershtrimet me popuj kufizorë e tjera rrethana jetsore janë themeli mbí të cillin pështeten vetít karakteristike të dy familjevet të mëdha shqyptare, Gegë e Toskë, si edhe të fisevet e të bajrakvet tjerë.

Gegët i gjënë t' aftë per turr e per të mësýme, të gatshem m' u entuzjazmue e me fantazí të gjallë; këndeje pergjithsisht janë gjakzét e idealista, të cillët mâ fort se çë do mjet e mëndyrë tjetër, i han burrnija. Toskët janë fort mâ të ndëjshem e mâ praktikë; depertuesa e numruesa të fortë, në shêj per shkathtsí e veletí. Gega nuk ngîhet kurr me lirí, më

sá Toska fort má kollaj u pershtatet nevojvet e rrethanavet të jetës.

Si nder Gegë ashtû nder Toskë kà fise e bajrakë, të cillët mandej prap dahan në shëj per vetí karakteristike të veta. Kështû, b.f. — nemose kohen e kalueme — Hoti u permend per timní, Gruda per urtí, Kelmendi per shpatë, Shkreli per krení, Shala per besë, Mirdita per fé e tjera fise e tjerë bajrakë per tjera cilltí morale të veçanta. Gjithnji do të thomi per vise e krahina të Tosknís.

Dikúr këto ndryshime bashkë me dasín fetare e cenuen njisin shqyptare aq, sá per pak e gjâ kjenë tue na humë e tue na zhdukë porsí komb. Ket pûnë do t' u a dijim kryekreje anmiqvet e pushtesavet t' onë, pse, tue dashtë ata me na bâ të pakënum e per me na pasë në dorë, deshten me na lânë në terr, as s' lán të depertote nder né kultura e gjytnimi; mbas gjith së keq, kjo kje një nafakë, pse kështû majtem giûhë, doke e vetí karakteristike, qi, me të mârrun të një kulturës së huej, i kishim bjerrë e zhdukë má parë se t' a kishim mendue.

Këto veçanerí paten edhe rrjedhimet e dobta, e favorizuen shpirtin vehtjak e independent të shqyptarit. Krahinat a fiset, qi u perbâjshin prej disá bajrakvet, mërrshin e epschin me krahina e fise kufizore si me një shtet të huej; po i ndollte një nevojë njanit per tjetrin, me qyshke të pelqyeme prej të dý palvet, bishin në godi, por krahina me krahinë së kishite të drejtë nder pleqni as detyrë per kushtrim, me sá bajrakët e një fisi a të një krahinës do të merrshin pjesë nder pleqni e nder nevojë të perbashkta. Këso dore Malcija e Madhe u perpoq me Dukagjin, Dukagjini me Gashë e Krasniqe e me bajrakë të Pukës, Puka me Mirditë e kështû, të thuesh, per të gjitha krahinat e Shqypnis.

